

Bönträsk/Neitaskaite

Byn Bönträsk, på samiska Neitaskaite, ligger på norra polcirkeln, ca.12 km in på Edeforsvägen från E10:an. Bönträsk blev ett av namnen på fastigheterna på den östra sidan av sjön Bönträsket i samband med att nybyggen tillkom under senare delen av 1700-talet. Bönträsk var i slutet på 1800-talet en av Gällivare kommuns största byar. Vid folkräkning år 1890, hade byn 5 byamän. Det fanns då 24 hushåll och 138 personer i Bönträsk. Idag, sommaren år 2013, är 7 personer fast boende i Bönträsk. Bönträsket har en unik fisk, en sik som är röd i köttet. Vid fiske med nät brukar man få ca en av tio som är en röd sik.

Under andra världskriget fanns det en industri i Bönträsk som försåg övriga Sverige med träkol, som omvandlades till gengas i bilarna. Det rådde under denna tid brist på bensen. Kolugnarna bestod av tre stora murade tegelugnar, som var sju meter långa, fyra meter breda och tre meter höga och hade platt plåttak. Det gick en trallräls in i ugnarna, som eldades med tremetersved av björk. Björkarna avverkades vid Låberget och Björkberget norr om Bönträsket. Träden flottades eller kördes på isväg över sjön till ugnarna. Vid ugnarna fanns ett stort kolmagasin, som var ca 25 meter långt och 12 m brett, och här travades kolen i hektoliters säckar. De färdiga kolen kördes sedan i lastbilar till järnvägen i Lakaträsk. Verksamheten upphörde 1946. Idag sommaren 2013, finns inga spår av verksamheten kvar.

Ända till början på 60-talet var Bönträsk en levande by liksom övriga byar längs Edeforsvägen. De flesta arbetade i skogen med timmerhuggning, och under sommarhalvåret även med flottningen i alla omkring liggande vattendrag. I och med att maskiner mer och mer började ta över inom skogen och flottningen upphörde så tvingades många att söka sin försörjning på annat håll i Sverige. Byarna längs Edeforsvägen tömdes på folk, även om en del försökte kämpa emot under parollen "Vi flytt int".

Källa: <http://www.upplev-overkalix.se/guider-och-platser/dodens-vag/bontraskneitaskaite/>

Bönträsk (Neitaskaite)

Neita är lapska för flicka, skaite är en smal landtunga mellan exempelvis två sammanflytande åar. En Mats Matsson återfinner vi i Bönträsk från 1766, och två nyanläggningsbeslut från 1790 för Per Pålsson och Olof Olofsson, båda med 18 års skattefrihet. Bönträsk hade på 1840-talet 5 byamän.

Källa: Gällivare tätort och landsbygd av Gösta Forsström och Bo Strand
Norrbottnens museum.

Bönträsk

Så väl Ertsjärv som Bönträsk ligga på höjderna vid ett par insjöar af samma namn, — (*järv* eller *järvi* betyder träsk) — och allestädes i Lappland ser man de första och flesta nybyggen vara anlagde i närheten af sjöar och strömmar, emedan därstädes är mindre frostlänt, särdeles på norra sidan, om en skogshöjd stöter der intill.

I Bönträsk voro folket Lappar, men bodde likväl i ett litet hus, som kunde vara vid pass åtta alnar i fyrkant. Deri fanns en spis och två sängar, uppfyllda med renhudar och trasor, samt käringar och barn, af hvilka ett låg bredvid modern, inbäddat i en urholkad träklabb, som nätt och jämt gav rum åt den lilla skrikhalsen. En dylik träklabb, eller tråg, med ett däri på samma sätt insvept barn, hängde på remmar i taket, för att således vaggas till sömn.

Det var midnatt då jag kom till detta ställe, och alla sovo, utom ett par svartraggiga hundar, som spetsade öronen och höllo ett gräsligt allarm då jag först tittade in i ett rökigt näste, der två kvinnor lågo på jordgolvet och vilade kring en eld, som ännu glimmade mitt i den sotiga stugan. Röken gick ut genom en öppning på taket, sen den förut tillbörligen svartmålat väggarna, der sot, trasor och tonfisk, jämte ett par träbänkar, utgjorde lida möbleringen. Det var härifrån man visade mig in i den förut nämnda bättre stugan; men som jag ej heller der kunde trivas, för smuts och myggor, så begav jag mig ut i en nära belägen bod, ett litet kyffe, som var uppsatt på fyra alnshöga stolpar. Der kröp jag in, bland renhudar, hundskinn och furubark, utbredde min regnkappa under och tuluppen uppå mig, och sov sedan gott till morgonen, då jag själv ombestyrde att den ena gumman tvättade sina händer och kons spenar innan hon mjölkade. Därefter fick hon sammaledes purifiera ett par torra gäddor, varefter jag själv stekte, kokte och åt, samt begav mig därifrån, sen jag liqviderat välfägnaden. Här fanns intet kaffe och ingen trevnad, för mig åtminstone.

Så snart jag kom ut ur dessa rökhål, blev jag omgiven af millioner myggor, som höllo en satanisk taffelmusik kring mitt blottade ansikte, det jag ej kunde förmå mig att insmörja med tjära och smör, som skulle vara förträffligt att avvärja de oblyga gästerna med, om det ej rann ner i mun och ögon, och der åstadkom både osmak och sveda. — På vallarna, utomkring husen, så väl här som i Ertsjärv, växte rätt vackert gräs mellan åkertäpporna, på hvilka det obetydliga kornutsädet var klent, tv under hela våren och försommarn hade luften alltjämt varit mycket kall.

Källa: Resa genom Norrland och Lappland till Sulitelma och Gällivare år 1834 av J. Engström

